

4

ALPHABETUM
VETERUM ETRUSCORUM
E T
NONNULLA EORUMDEM
MONUMENTA.

ROMAE MDCCLXXI
Typis Sac. Congregationis de Propag. Fide.

Praesidium Facultate.

CLEMENTI . XIII. P. O. M

BONO . CHRISTIANAE

AC . LITTERARIAE . REIPVB. NATO

FVNDATORI . PVBLICAE . SECVRITATIS

IVSTITIAE . AEQVITATISQVE . RECTORI

CVIVS . STVDIVM . IN . ERVDITIONEM

ET . ANTIQVA . MONVMENTA

CETEROS. AD. IMITATIONEM. EXEMPLO. EXCITAT

ALPHABETVM . VETERVM . ETRVSCORVM

OMNIBVS. FORMIS. TYPOGRAPHICIS. INSTRVCTVM

QVOD

STEPHANVS . BORGIA

A . SECRETIS . S. CONG. DE . PROP. FIDE

CIMELIIS. TYPOGRAPHIAE . EIVSDEM . CONGREGAT

SVA . IMPENSA . ADDENDVM

PRELOQVE . CVDENDVM . CVRAVIT

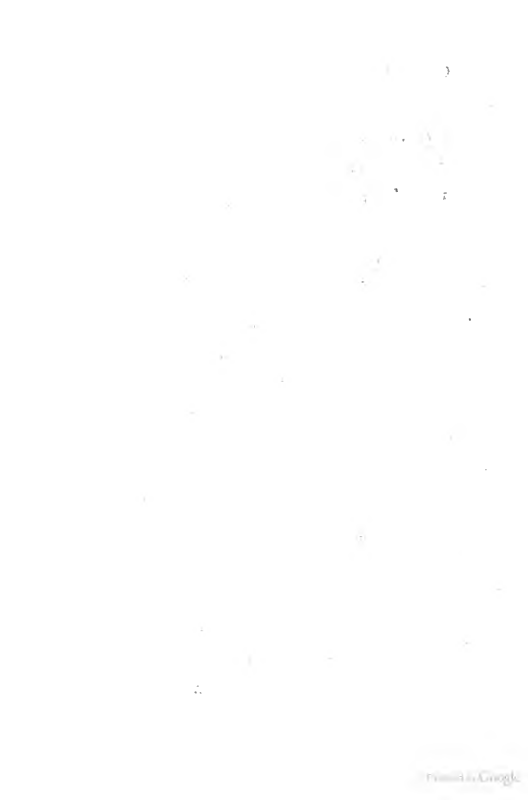
BEATISSIMO . AC . FELICISSIMO . PRINCIPI

PIETATIS . SVAE . ERGA . EVM . TESTIFICANDAE . GRATIA

ET . NOMINIS . EIVS . IN . PERPETVVM . CELEBRANDI

LIBENS . MERITO . DD

A 2

LECTORI ERUDITO

IOHANNES CHRISTOPHORUS AMADUTIUS

Præfcs Typographiæ Sacrae Congregationis
de Propaganda Fide.

Nemo nobis temeratae Religionis dicam
impingat, si Etruscarum Litterarum
Alphabetum excusum typis Sacrae
Congregationis de Propaganda Fide in
lucem nunc proferri a nobis videat, cum ipsum
nihil ad Christiani nominis incrementum, quod
heic unice conquiritur, & ad quod nostra omnia
ordinantur, pertineat, nullaue eidem, nisi Ethni-
corum, quae impia sunt, sacra fuerint concredita.
Siquidem nihil aliud nobis praestare nunc mens
fuit, quam ceteris exoticarum Linguarum Alpha-
betis, quae in hac Typographia, tamquam in
instructissimo huiusmodi Cimeliorum Armamenta-
rio, adservantur, hoc ipsum superaddere, quo eo-
rundem Alphabetorum series plenius, insignius-
que excresceret. Quamquam si eruditissimum Vi-
rum, & de Tyrrhenorum idiomate, ac monumen-
tis optime meritum Iohannem Baptistam Passerium
Pisauensem audiamus, haud oppido rufugienda
a nobis videatur ipsa vetus Tuscorum *ἱστορία*,
cum ex eius sententia(1) inter Etruscorum *μυστήρια*

A 3

vera

(1) Vid. Dissert. de Arcana Etruscorum Philoso-
phia To. II. Plæ urar. Etruscorum in Vasculis.

vera Dei cognitio, revelata Religio, divina hominis creatio, naturae lapsae conditio, eiusque detrimenta, Angelorum bonorum famulatus, pravorum supplicium, animae immortalitas, aeternarum poenarum locus, leviorum criminum puni-
 tio, ceteraque Christianae Religionis placita non obscure deprehendantur. Haec omnia quidem etiam animo obversarunt Praesuli Clarissimo, eidemque probitate, eruditione, sapientia, editisque bonae frugis operibus spectatissimo Stephano Borgiae a Secretis Sacrae Congregationis de Propaganda Fide, cum Etruscarum Litterarum chalybeas formas, aeneas matrices, & plumbeos typos, qui privatis manibus detinebantur, comparare curavit, atque haec omnia Typographiae nostrae pro sui munificentia, ac liberalitate donata voluit; quo etiam fieri animadvertit, perpetuo haec ipsa ad litterarum, eruditionis, quin & Religionis ipsius, cui etiam profana studia non raro suppetias veniunt, ornamentum, atque praesidium duratura, quae sane citra hanc curam fortasse brevi dispersa, atque neglecta rubigo immerito absumpisset. His addit, obtinuisse iampridem Typographiam nostram nonnullas Etruscorum characterum ligneas formas praesertim ex Albangia, Gruteria, & ex Eugubinis Tabulis petitas, quae etiamnum supersunt, sed quae tamen a nobilitate, praestantia, ac diligentia earum, quas modo ex Cl. Praesulis munere obtinuit, quam longissime absint.

II. Verumtamen etiam ad hoc pellicere ipsum visa est pietas in Cl. Virum sibi necessitudine,
 dum

dum vixit, coniunctum, Antonium Franciscum Gorium Florentinum, qui totam hanc Etruscarum Litterarum suppellectilem ab immortali Philippo Bonarotio iamdiu paratam obtinuerat, eamque, ad sua dein opera scite exornanda pro dignitate adhibuerat. Tum ipse etiam amor in Patriam, ac in ceteras Pontificiae Ditionis Civitates mirificum, quo incenditur, Studium Stimulos addidit; siquidem satis nota sunt Numismata Etruscis litteris *IOΘΑΙΛΥ Velathri* instructa, quae primum edidit Cl. Praeful Raphael Fabrettius Urbinas (1), quaeque sane ad Velitras in Volsceis amplissimi Donatoris Patriam referre nihil vetat; quod sane iampridem etiam laudatus Gorius (2), tum Cl. Marchio Scipio Maffei Veronensis (3), ac doctissimus Ianus Plancus Ariminensis CLEMENTIS XIII. P. O. M. Archiater extra ordinem (4) existimarunt. Siquidem novum non est, Etruscorum ritus, ac litteras in Campania, etiam obtinuisse, cum Campanos Tuscorum partem fuisse, laudatus etiam Passerius (5) contendat, ut proinde Vasa omnia, quae in Campania deteguntur [quid & de ceteris Monumentis idem

A 4

vetat

(1) *Inscript. Domest. Cap. VII. n. 377., & 378. p. 528.*

(2) *Mus. Etrusc. Tom. I. pag. 427.*

(3) *Osservazioni Letterar. Tom. IV. pag. 35.*

(4) *Vid. Epistolam in Ephemeridib. Florent. Cl. Iob. Lamii anni 1751.*

(5) *Vid. Vindic. Etrusc. Tom. I. Picur. Etrusc. in Vascul. pag. XXV., & XXVI.*

vetat asserere?] inter Etrusca adnumerare non dubitet, ac longe Romanae magnitudinis tempora excedere eadem quoque propugnet. Ceterum ipse Passerius (1), tum etiam Cl. Praeful Marius Guarnaccius Volaterranus (2), qui Numismata haec magna copia collegit, aeneisque Tabulis insculpsit, ad Volaterranam Civitatem spectare eadem maluerunt, nudis dumtaxat coniecturis adiuvantibus, ac ipsis quinetiam vocis ΙΙΟΑΥΑΥ Velathri elementis repugnantibus, quorum plura Velitris respondere, quam Volaterrae, nemo negaverit. Ceterum ut quid Velitris rependeret Guarnaccius ob tot adempta Numismata, eidem Urbi alia adiudicavit Graeca prorsus, atque hac signata Epigraphe: ΤΕΛΗΤΩΝ (3), in quibus dispeream, si Veliternos indicari censeam, non autem ignotos alios potius Magnae Graeciae Populos.

III. Insuper vero ceterae etiam Pontificiae, Ditionis Civitates & Etruscis Litteris signata Numismata, & Etrusca alia Monumenta iisdem commendata characteribus adhuc ostendunt, ut Tyrhenici Alphabeti curam gerere etiam e re nostra sit.

(1) Dissert. de Re Nummaria Etruscor. Cap. VIII. pag. 181. in Paralipomen. ad Etrur. Regal. Dempsterii. Lucae 1767.

(2) Origini Italiche &c. di Monsig. Mario Guarnacci; Lucca 1767. Tom. II. Libro VI. Cap. IV. pag. 280., & seqq. Tab. XX., XXI., & XXII.

(3) Loc. cit. pag. 275. Tab. XIX. n. 2., 3., 4., & 5.

sit. *Vetus* namque, & nobilis *Tudertina* Civitas in *Umbria* huiusmodi *Numismatibus* apprimè abundat, quae nomen 𐌞𐌚𐌰𐌶𐌹 *Tutere* Etruscis expressum elementis praesefereunt, quaeque *Fabrettius* ipse (1), *Passerius* (2), & *Guarnaccius* (3) ediderunt. Sua *Numismata* Etruscae loquentia habuit & *Nuceria*, si *Thomam Dempsterium* (4), & *Ant. Franc. Gorium* (5), tum & *Guarnaccium* (6) audiamus, in quibus & compendiose 𐌛𐌪𐌰 , nempe 𐌛𐌪𐌰𐌶𐌹𐌰 , & 𐌛𐌪𐌰𐌶𐌹𐌰𐌶𐌹𐌰 *Nufkrinum* legitur, etsi *Passerius* (7) *Numisma* decurtata Epigraphæ instructum ad *Populoniæ* pertinere suspicetur. *Perusiae* insuper sua adscivit *Numismata* *Masseius* (8), in quibus eiusdem nominis vestigium invenire sit in mutilis litteris 𐌶𐌵𐌰 *ERV*; quamquam de eodem *Numismate* addubitet *Guarnaccius* (9), ut & de altero *Sellariano* addubitarit *Passerius* (10). Etruscae quoque inscripta *Numismata* fuerunt olim *Eugubio*, in quibus 𐌛𐌪𐌰𐌶𐌹𐌰 *Ikuvini* legendum venit, quaeque eruditissimus *Philippus Bonarrotius*,

(1) *Loc. cit. num. 376. pag. 328.*

(2) *Vid. Dissert. de Re Nummar. Etrusc. loc. cit.*

(3) *Vid. loc. cit. pag. 268. Tab. XVIII. n. 1. ad 9.*

(4) *Etrur. Regal. Tab. LXI. num. 1.*

(5) *Mus. Etrusc. Tom. II. pag. 423. Tab. CXC VII.*

(6) *Loc. cit. pag. 243., & seqq. Tab. XIV.*

(7) *Loc. cit. pag. 175.*

(8) *Offervaz. Letter. Tom. V. pag. 307. Tab. IV.*

(9) *Loc. cit. pag. 251.*

(10) *Loc. cit. pag. 187. Tab. V. num. 12.*

tius (1), & Vir Cl. Hannibal Oliverius Pisaren-
sis (2), tum etiam laudatus Passerius (3), &
Guarnaccius (4) ediderunt. Pisaro quin etiam
Numismata tribuuntur, in quibus Etruscis litte-
ris signatur 211 Pis, quae post Goltzium, &
Augustinium (5) ediderunt Spanhemius (6), Go-
rius (7), Oliverius (8), ac omnium postremus
Guarnaccius (9). Ravennae praeterea Numismata
adscriptis Oliverius (10), & Guarnaccius (11),
quae ab Arrigonio (12) proferuntur, & in qui-
bus Etruscis characteribus exstat Epigraphe VΘΑΔ
Ræv, quae quidem pro ΑΔΑΔ Rave sit, ob com-
mutationis E in V apud Etruscos facilitatem;
quod si haud improbetur, iam Hebraicae origini,
quam

(1) *Ad Monumenta Etrusca Operi Dempsteriano
addita Explicationes, & Coniecturae Phil. Bonarotae;
Florentiae ex Typogr. Michael. Nestlenus Tab.
LIX. num. 4.*

(2) *Spiegazione di alcuni Monumenti degli anti-
chi Telasgi &c. In Pesaro 1735., e nel Tom. II. de'
Saggi di Dissert. Accademiche di Cortona.*

(3) *Loc. cit. pag. 179. Tab. IV. num. 2., & 3.*

(4) *Loc. cit. pag. 231. Tab. XL. num. 2., & 3.*

(5) *Dialog. V. pag. 174.*

(6) *De Usu, & praest. Numif. Dissert. v. §. 7.*

(7) *Difesa dell' Alfabeto degli Antichi Toscani.*

(8) *Dissertaz. della Fondazione di Pesaro pag. 25.*

(9) *Loc. cit. Tab. xv. num. 3., & 4.*

(10) *Cit. Dissert. pag. 45.*

(11) *Loc. cit. pag. 259.*

(12) *Num. antiquiss. Tab. xviii. num. 67.*

quam ὁ πάλυ Alexius Symmachus Mazochius (1) Ravennati Urbì attribuit, dum illius nomen ארנה Raveh מֶפְּרֻצִי irriguum, quod nempe in lacunis olim sita esset, derivavit, aliqua saltem accedere auctoritas videbitur. Tandem Etruscorum Numismatum in Ditione Pontificia agmen claudet, quod Ariminensi Civitati tribuit Guarnaccius (2), quodque in Museo Cl. Iani Planci Arimini adservatur, cum ex litteris AR simul iunctis sive Graecis, sive etiam Etruscis, quibus R Latinum quoque convenit, ut utriusque fert opinio, Ariminum non aegre se prodāt.

iv. Praeter Numismata alia etiam sunt Etrusca Monumenta, quae adservantur, quaeque etiam persaepe eruuntur in ipsis Ditionis Pontificiae locis quampluribus. Quid enim celebrius, ut a potioribus initium faciamus, Eugubinis aeneis Tabulis, quae septem numero habentur, & quarum quinque duplici latere scriptae sunt, reliquae duae uno dumtaxat, ut omnes simul xii. paginas constituent? Earum siquidem partem aliquam Etruscis exaratam litteris edidit omnium primus Henricus Smetius (3), tum Linus Gruterius (4),

ac

(1) *Dissertaz. sull' origine degli antichi Tirreni, Diatriba* II. pag. 34. *Tom. II. de' Saggi di Dissertaz. Accademiche di Cortona.*

(2) *Loc. cit. pag. 260. Tab. xvi. num. 8.*

(3) *Inscr. antiq. anni 1588.*

(4) *Inscr. antiq. pag. CXLII., & seqq.*

ac dein [ut plures alios superioris saeculi Scriptores praetereamus] communibus elementis expressam , & explanatione donatam partem eandem denuo vulgavit Vir Cl. Ludovicus Bourguetius (1) , & laudatus Oliverius (2) ; quemadmodum integras , & Etrusce loquentes singulas has Tabulas protulerat Dempsterius (3) , & post eum iterum etiam edidit Passerius (4) , at ea tamen varietate ordinis , ut quae nempe prima est Passerio , vi. a tergo Dempsterio sit , ut de ceteris nunc sileamus . Tandem & alteram ex Tabulis hisce vulgaverat Gorius (5) Etrusce exaratam , quae apud Dempsterium secunda est , xi. apud Passerium . Magni quin etiam facienda venit biliguus Inscriptio, Latina nimirum, & Etrusca, Pisauri in Porticu Publici Palatii existens , & ab Oliverio (6) edita , quam & nos proferemus inferius . Nota est insuper Inscriptio Etrusca , quae in prospectu Cryptae sepulchralis apud antiquam Falarim , quae nunc Civitas Castellana dicitur , legenda occurrit , quamque Bonarotius (7) publica luce donavit :

Tum

(1) *Biblioteque Italique , ou Histoire Letteraire de l'Italie &c. a Geneve 1728. Tom. II. Art. VIII.*

(2) *Cit. Opere : Spiegaz. di alcuni Monum. &c.*

(3) *Etrur. Regal. Tom. I. pag. 91.*

(4) *Paralipom. ad Etr. Regal. Dempsterii ad calem.*

(5) *Mus. Etrusc. Vol. I. post Prolegomen. ad eamd. Tabulam pag. LV.*

(6) *Marmor. Pisauren. pag. 11. num. XXVII.*

(7) *Loc. cit. Tab. LXXXII. num. I.*

Tum laudatus Auctor inter loca Etruriae, in quibus Etruscae Inscriptiones reperiuntur (1), enumerat Cornetum, Perusiam, Plebis Civitatem, Sutrium, Viterbium, ut nunc praeteream sepulcra Etruscorum apud Perusinos, Iguinos, & Tarquinienſes a Passerio illustrata apud Gorium (2), de quorum uno inferius sermo recurret, ceteraque Tuderti, & Corneti Monumenta, quae in singulis fere Etruscorum Monumentorum Voluminibus, quae huc usque prodierunt, occurrunt. Quid si etiam Passerio (3), & Guarnaccio (4) assentiamur, Arimnum Tuscorum Regem, de quo Pausanias (5), tum Arimniae Gentis, cuius in hac Cortonensi Inscriptione mentio est:

RAVNTV . ARMNI . VIL . LXXV

Rantis Arimni, qui vixit annis LXXV.,

tum & Ariminensis Civitatis originem primam exstitisse? Verum haec haftenus.

v. Habes interea causas, Erudite Lector, ob quas Etruscorum Alphabetum Cimeliis, typisque nostris commendare voluerimus. Nunc id reliquum est, ut de Alphabeto ipso aliqua proloquamur. Posteaquam detectae, & in aprium
pro-

(1) Loc. cit. §. XLIV. pag. 93., & seqq.

(2) Mus. Etrusc. Tom. III. pag. 99.

(3) Cit. Paralipom. &c. de Nominib., Praenominib., Cognominib., & Metronymicis Etruscor. p. 218.

(4) Loc. cit. pag. 262.

(5) Ellacor. I.

prolatae sunt celebres *Iguinorum Tabulae*, insignita nempe illa *Ritualia Monumenta*, seu *Divum preces*, & *Litaniae*, quod contigit anno *MDCCCXLIV.*, plures *Scriptores*, quorum aliquos supra laudavimus, in id deinde suam ipsorum curam collocarunt, ut aliquid saltem de litteris, quibus eadem *Tabulae scriptae sunt*, statuerent. Quare pluria diversis temporibus *Etruscarum Litterarum*, quibus scilicet *Iguina Monumenta instructa sunt*, *Alphabeta concinnari coeperunt*, quae duplici *Tabula*, veluti uno obtutu, a *Cl. Viro Antonio Francisco Gorio* (1) expressa sunt, ut videre est in Praefatione ad eius *Alphabeti defensionem*, quam *Florentiae* anno *MDCCCXLII.* publici iuris fecit, & cuius inferius etiam a nobis mentio fiet. Horum *Alphabetorum primas ducunt duo Alphabeta*, quae omnium primus edidit *Theseus Ambrosius* anno *MDCCCXIX.*, quibus succedit tertium a *Petro Francisco Gambullario* cusum anno *MDCCXLIX.*, tum quartum a *Sancte Marmocchinio Ord. Praedic.* vulgatum anno *MDCL.*, deinde quintum a *Paullo MCrula* proditum anno *MDCCV.*, ac dein a *Gruterio* etiam adscitum, & denuo editum; quod sexto loco subsequitur aliud a *Gabriele Gabrielio Eugubino* propositum; hinc septimum habetur, quod auctorem agnoscit *Cosmum de Rena* anni *MDCCXC.*, octavum insuper, quod est

(1) *Cit. Opere*, cui titulus: *Difesa dell'Alfabeto degli antichi Toscani &c. Tab. IX. num. I., & II. pag. CXXXIX.*

est Philippi Bonarotii anni *MDCCXXVI.*, nonum praeterea, quod ex Edmundo Chishullio agnoscimus anni *MDCCXXVII.*, quodque ex eo deinde rursus protulit anno *MDCCCLIX.* in amplissima Tabula Cl. Vir Carolus Mortonius Medicinae Doctor, & Societatis Regiae Londinensis a Secretis; decimum quinetiam, quod a Ludovico Bourguetio concinnatum est anno *MDCCXXXII.*, ac tandem undecimum, quod Gorii est anni *MDCCXXXVII.*, & duodecimum, quod Maffei est anni *MDCCXXXIX.*, quorum utrumque omnium postremum prodiit, & multis animorum dissentionibus originem prae-buit. Verum nos de huiusmodi contentionibus parum solliciti Alphabetum Etruscum nunc exhibemus eo prorsus modo, quo Cl. Gorius primum edidit in Tomo I. Musei Etrusci inter Prolegomena (1), ac denuo iterum proposuit in laudata ipsius Alphabeti defensione adversus Maffei (2). Quamquam nos modo non ita animo comparati sumus, ut in tanta rerum obscuritate, & incertitudine iudicium proferre, aut unius opinionem alterius sententiae proponere nos posse censeamus, tamen cum Gorio nostro multis in partibus Bonarotius (3), magnus ille eruditionis, & doctrinae Promuscondus, praeluxerit, tum Gorio Passerius, Oliverius, Plancus, Guarnaccius, Cultellinus

(1) Pag. XLVIII.

(2) Tab. II. pag. 33.

(3) Loc. cit. §. LI. pag. 85.

linius, Venutii, ceterique Etruriae Myſſae celeberrimi dein acceſſerint, cumque tandem luculentiffima illa adverſus Maſſeium Deſenſa Alphabetum ſuum non modo ſat feliciter, verosimiliterque Gorius propugnaverit, verum etiam Maſſeiana diſcrimina, & additamenta ſtrenue excuſſerit, & improbaverit, ſatius propterea eſſe duximus cum Gorio, aliisque ſtare, quam aliter cum Maſſeio ſentire. Etruſcum vero Alphabetum, quod eodem anno c1010ccxxxvii. edidit Andreas Adamius Vulſinienſis(1), adeo cerebroſum, ac pene monſtroſum eſt, ut inter varia Etruſcarum litterarum Alphabeta, quae collegit Gorius, haud recenſeri meruerit. Perum nunc nequaquam inſciabimur, Cl. Monachos Bcnedictinos Congregationis Sancti Mauri aliquid nobis ſcrupuli, & difficultatis inieciſſe, cum in egregio eorundem novo Rei Diplomaticae Traſtatu non ſemel (2) Etruſcum Alphabetum proponere, ac tueri ipſos animadvertimus, quod xxv. conſtat litteris, quas ipſos (3) ex Dempſterii, Gorii, & Cortonenſium Sociorum exemplaribus, tum potiſſimum ex Bourguetii ſyſtemate collegiſſe profitentur. Huiusmodi
Alpha-

(1) Storia di Voſſeno antica Metropoli della Toſcana &c. In Roma 1737. Tom. I. Lib. I. pag. 31.

(2) Nouveau Traité de Diplomatique &c. Tom. I. Par. II. Sect. II. Cap. XII. pag. 654. Tab. VII. num. II., & Tom. II. Par. II. Sect. III. Cap. II. §. II. pag. 71.

(3) Ibid. Tom. I. Par. I. Sect. II. Cap. XII. §. V. p. 661.

Alphabetum laudati Monachi, Bourguetium sequuti cum Samaritano, Graeco, Arcadico, & Pelasgico pariter comparant, quibus omnibus idem quoque respondere contendunt. Quare Bourguetiano Alphabeto, quod xxiv. litteris constat, ut videre est apud Acta Academiae Etruscae Cortonensis (1), & cui eisdem inhaerere fere religio est, litteram C addiderunt, atque O brevem, ac longum statuerunt, ut & apud Graecos usurvenit. Ceterum cum coniecturis niti eosdem etiam nobis visum fuerit, quarum nonnullas in dubium quoque revocare facile esset, hinc haud a proposito nostro amoveri passi sumus; quamquam tamen nec Gorianum ipsum Alphabetum, cui nos inhaeremus, omni exceptione immune esse existimamus, praesertim cum Cl. Virum Reginaldum Sclarium Cortonensem de Etrusco Alphabeto cumulando, perficiendoque laborare intelligamus.

VI Verum nunc de Litteris, scriptione, & Lingua Tyrrenorum pauca addenda erunt, ut Lectori nostrorum huius. emortuae, & incognitae iam fere penitus Linguae notio aliqua constet. Quare Alphabetum Gorianum ex xvi. coalescit litteris, quot scilicet Cadmum primum ex Phoenicia in Graeciam attulisse perhibent. Duodecim simplices sunt, scilicet A E I K L M N P R S T V, duplices vero quatuor Ξ Θ Φ Χ, quibus accedip

B H,

(1) *Saggi di Dissert. Accadem. di Cortona Tom. I. pag. 1.*

H, aspirata nempe, auxiliaria, ac superaddita littera, quae nisi sola sit, tribus posterioribus duplicibus comprehenditur. Quamquam vero Goriatio Alphabeto omnino adherere nobis propositum sit, tamen variis litterae A formis alteram sic expressam A , ut & litterae R variis item formis alteram hoc modo signatam R nos modo addemus, quarum utraque in Iunonali Sacra Mensa Herculanensium ad calcem adducenda inter Monumenta veterum Etruscorum usurpata reperitur. De littera Q quinetiam, quae in eodem Alphabeto desideratur, aliqua dicemus, monentes nimirum Etruscum elementum Q, quod bis invenitur in Etrusca Columella, de quo Passerius in Dissertatione de Etruscorum funere (1), quodque raro in aliis monumentis occurrit, adhuc non constare, num referat CH, ut Bourguetius, vel K, ut Gorius censuit, vel; ut aliis visum est, potius ad Φ Graecorum pertineat. Ceterum facile suspicatur Passerius, hinc apud Latinos ortam litteram Q, quae ut formam, ita etiam potestatem retineat. Diphthongi quinetiam AE, & EI praesertim erant Etruscis, quarum prima in E resolvebatur, & in Inscriptione Aeliae habetur, altera vero, ut I pronuntiabatur, & in laudata Iunonali Sacra Mensa Herculanensium occurrit, quae, ut & superior Inscriptio inferius adducta a nobis nunc est. Etrusci

(1) Mus. Etr. Tom. III. pag. 100.

scilicet vero ut plurimum a dextera ad laevam scriptabant, ut & Bonarotius (1) praesertim ostendit. Verumtamen Romanis omnia occupantibus, Etruscorum litterae veterem formam amiserunt, ut dein non a dextera ad sinistram eorum more, sed a sinistra ad dexteram more Romano scriptio fieret. Verumtamen huiusmodi postremae scriptio-
nis exemplum unicum habetur ex Bonarotii fide (2), quod scilicet exstat in altero ex operculis ollarum fictilium, quae inter Oppida Podii Bonitii, & Castellinae repertae fuerunt; Quamquam dein plura alia post Bonarotium emerferint, quae apud Gorium praesertim in Musei Etrusci Voluminibus videri possunt; quasque sane inclinantis gentis, & Linguae Etruscae signa conscribi debent, ut & ipsae Epigraphes Etrusca simul Lingua, & Latinis characteribus elaboratae idem produnt. Quid autem de Lingua ipsa Etrusca censendum sit, utrum scilicet ab Hebraica, ut Mazochius, an a Graeca, ut Bourguetius, & Gorius, vel ab utraque, ac vetere Latina simul, ut Passerius existimavit, derivanda sit, non ego is sum, qui modo inter tot praeclaros Scriptores in diversa abeuntes Iudex assideam, aut a me definiri posse confidam, praesertim cum Maffei, Lamius, alii-
que emunctae naris Viri omnes huiusmodi conatus, tamquam inanes ut plurimum traducendos

B 2

indi-

(1) Loc. cit. §. XLII. pag. 90.

(2) Loc. cit. §. XLV. pag. 100. Tab. LXXXIV. n. 4.

iudicaverint. Quare opinari unicuique pro sententia sua per nos liceat, quandoquidem Cimæriis in tenebris, ubi nil fere lucis affulget, ægre cordatus homo quidquam tentabit, nedum statuet. Semper ergo incertum summopere erit, quid Etruscae scriptiones obvolvunt, etsi eisdem magnorum Virorum interpretationes accesserint. Ceterum si quid lucis sperandum est, omne id ex bilinguibus Monumentis, Latinis scilicet, & Etruscis simul iunctis petendum videretur. Commode Passerius censuit duas Eugubinas Tabulas Latinis exaratas litteris, ac Pelasgico idiomate conceptas ceteris Etrusco charactere, & sermone expositis respondere. Tum etiam Cl. Oliverius (1) Caii Fatii Haruspiciis Inscriptionem Latine, & Etrusce loquentem unum, idemque protendere existimavit, ut Etrusca nimirum Latinae omnino respondeat; quamquam hanc ipsam Epigramm Passerius (2) Sacra Deorum Lingua, quae quidem a vulgari Etrusca, in ceteris nimirum usurpata Monumentis insigniter differat, concinnatam velit, quod Dempsterius ipse (3), & Passerius (4) quin etiam de Eugubinis Tabulis censuerunt. Verum ut huius assertionis testimonium, ac specimen quodammodo Lector noster in promptu,

(1) Marmor. Pisfauren. pag. 11. n. XXVII.

(2) Lettera I. Roncagliese pag. 367. Tom. XXII. della Raccolta I. d' Opuscoli del P. Calogera.

(3) Loc. cit. §. XLVI.

(4) Ibid.

vocabuli significationem ; & quoad eius cum Latino rationem Oliverio haeret aqua. Passerius vero aliquid tentavit (1), dum Ναύσταθμον Navale, aliaque Graeca vocabula huic similia cum Nernuis comparavit, ut vox haec etiam Stellatinae tribui, quam a Graeco verbo στέλλομαι navigo ipse derivat, responderet, cum scilicet alter Stellatinus ager ab eo, qui in Campania erat, diversus, ultra Capenam mare versus protenderetur, & Feroniae Lucum comprehenderet. Verum quis adeo incerta meretur? Trutnū vero eidem Oliverio est a trutinor, quasi trutinatores essent Haruspices. Tandem Frontac [non Frqntac, ut legit Bourguetius] a βροντάω tonno petendum putat, compunctato B in F, ut saepe usurvenit, ut proinde Frontac idem sit, ac Fulgurator, quemadmodum apud Pindarum Iuppiter Dorice αἰολαβροντάς velocia tonitrua excitans compellatur. Urna quinetiam marmorea Arretii reperta ex Museo Stozziano profertur a Bonarotio (2), & a Gortio (3), quae duplici quoque Inscriptione, Etrusca nimirum, & Latina instructa est; verum ex sententia Bonarotii (4) nil una cum altera com-

(1) Lettera VI. Roncagliese pag. 439., & 440.

(2) Loc. cit. Tab. LXXXII. num. 6.

(3) Difesa dell' Alfabeto Etrusco; Prefaz. pag. CV.

(4) Loc. cit. §. LXV. pag. 101.

commune habet , quandoquidem Latinam Inscripti-
onem post Etruscam additam Viri fuisse putat ,
qui cineres suos recondi voluerit , vel cum os-
sibus Uxoris , vel Patris , vel alterius con-
sanguinei Etrusci ; nam eidem haud vetosimile
videtur , Romanum Virum , eiectis Cineribus de-
functi Etrusci , suos in eadem Urna , ut sumptui
parceret , reponi voluisse , cum id & universa
gentium religio , & praecipue Romanorum in-
mortuorum Manes refugeret . Tum aliud Etru-
scam , ac aliud Latinam Epigraphem protendere ,
patet etiam ex Passerio (1) , qui hoc ipsum Mo-
numentum litteris tantum communibus refert ,
quod tamen ita in prototypo cubat :

Q FOLNIVS A F POM

EVSCVS

Q. FOLNIVS . A . F . POM

EVSCVS

Etruscam Epigraphem sic legit Passerius :

Aelye . Fulni . Aelyes

Ciarti . Alifa . ,

ut sensus sit : Aelia Fólnii Aeliae Ciartii aeter-
nae memoriae ; Alifa enim eidem est ab a , &
ἀίσω , id est non obliviscor . Quare nihil

B 4

stri-

(1) Lettera VI. Roncagliese num. 71. pag. 430.

utrique commune praeter Folniae gentis nomen, ad quam sepulcrum pertinuit. Verum si Bourguetius (1) audiatur, legendum: Aelshe Fulni Aelshe Kiarthi alisa; ac Latine vertendum: Equitis, vel Aurigae Folni Equitis Cymba. Rideat interea aequus Lector, qui ab huiusmodi somniis vel expendendis, aut definiendis abhorret, & cuius nihil interest, an hac, vel illa quis ratione exponat. Ceterum idem Bonarotius (2) Urnas tam Latinas, quam Etruscas in Crypta Clusii ex fide incolarum detectas affirmat, quas tum nemo adhuc, quod sciamus, adduxerit, quid de ipsis proinde statui possit, ignoramus: Verum heic a nobis haud praetermittendum venit, anonymum quemdam [qui Hieronymus Zannettius a quibusdam habitus est] anno ciorcccli. Opusculum (3) edidisse lepidum, ac festivum satis, in quo prope Revennam in Theodericum Ostrogothorum Regem, & in Cassiodorum eidem a Secretis incidisse fingit, ac cum ipsis de Etruscis Monumentis conferto sermone, Litteras, quibus eadem instructa sunt, Geticas, ac Runicas potius, quam Etruscas statuendas comminiscitur, ut proinde ex barbarorum irruptione in Italiam

(1) Dissert. sopra l' Alfabeto Etrusco pag. 15. Tom. I. de' Saggi di Dissert. Accademiche di Cortona.

(2) Loc. cit. pag. 10.

(3) Nuova Trasfigurazione delle Lettere Etrusche. MDCCLI, in quarto di pag. xxvii.

liam Gothici etiam characteres pervaserint, quibus signata fuerint vasa, tegulae, marmora, numismata, aliaque huiusmodi, quique dein pro Etruscis habiti fuerint. Id etiam nonnullis Runicis, sive Geticis adductis Monumentis, & cum iis, quae Etrusca censentur, facta comparatione, evincere nititur. Verum & ante ipsum plures Septentrionales Scriptores idem tentarunt, ut Maurini Monachi (1), quibus Opusculum hoc ipsum, innotuit, fidem faciunt. Ceterum Passerius id aegre ferens in Vindiciis Etruscis (2) asseruit, hanc difficultatem contentionis studio magis, quam veritatis obiectare eos, qui vere in his studiis peregrini laudem sibi aliquam ex cavillatione auspicantur.

vii. Aliqua etiam de huius Linguae syntaxi a nobis nunc dicenda superessent. Verum adeo exilia sunt, quae huc usque & de nominum casibus, & de verborum temporibus innotuerunt, ut nihil certi statui possit. Id tamen frequenter occurrere animadverti, ut gignendi casus in al, & i ut plurimum desinat, quod Passerius praefertim in Roncaliensibus Litteris ii. , & viii. (3),

(1) Loc. cit. Tom. II. Part. II. Sect. III. Cap. II. §. II. pag. 72. adnotat. (1).

(2) Pag. xxi. To. I. *Pictur. Etrusc. in Vaseculis.*

(3) Loc. cit. pag. 391., & 476.

ac alibi (1) etiam monuit. Utriusque rei simul exemplum instar omnium sit Inscriptio in Urna fictili, litteris ex atramento pictis in interiori Operculi parte, quae olim erat Florentiae in Museo Cerretanio, nunc apud Cl. Comitem Blanconium Bononiensem Saxoniae Electoris a Consiliis, & Romae Oratorem adservatur, quamque Passerius bis, & tertio (2), & Gorius non semel (3) etiam adduxerunt. Haec ita se habet:

JAITHNITEI . INEPEH . IAD

Cai . Hereni . Petinatial

Verum quid plura commemorem? Addeat, si plura velit eruditus Lector, laudata hucusque Opera, & Roncalienses praesertim Passerii nostri Litteras, tum & Paralipomena ad Etruriam Regalem Dempsterii, ubi Lexicon vocum Etruscarum, quae in Tabulis Eugubinis scriptae sunt (4), inveniet, atque

(1) De Etruscor. Sepulcris &c. Diatriba §. ix. pag. 108. Tom. II. Mus. Etrusc.

(2) Lettera Roncagliese VIII. num. 110. pag. 476., Acheronticus, sive de Ara Sepulcrali pag. 75. To. III. Mus. Etrusc., & Paralipomena ad Etr. Reg. Dempsterii, de Nominib., Praenominib., Cognominib., & Metronymicis Etruscor. pag. 222.

(3) Mus. Etr. Tom. II. pag. 413., & Difesa dell' Alfabeto Etrusco pag. 92.

(4) Pag. 323.

atque etiam Italicam Dissertationem Iosephi M. Riccobaldii de Barua, quae est de antiqua origine, statu, lingua, & characteribus Etruscorum, quaeque Florentiae prodiiit anno c1110cc1viii. Ceterum ne deesset specimen aliquod characterum, ac lucubrationum insuper Etruscarum, aliquam ex Eugubinis Tabulis, aut saltem binas Etruscas Inscriptiones Avellae rapertas, quae ex. xxxiv. lineis constant, quibusque post Eugubinas Tabulas nullum aliud prolixius, atque praestantius inter Antiquitates Tyrrhenicas Monumentum huc usque innotuit (1), exhibere nobis mens fuerat, verum id Editionis nostrae forma nimis exigua pro huiusmodi Monumentorum magnitudine prohibuit. Quare tria dumtaxat minora veterum Etruscorum Monumenta ad calcem proferenda curabimus, quae locum Christianae Catecheses, quae ceteris exoticarum Linguarum Alphabetis a nobis adiungi solemne est, quaeque nunc Etruscae haberi haud poterat, quodammodo teneant. Quamquam & ipsa Christiana Catechesis, aut quid aliud etiam Etruscae reddi potuisset, si cuiquam is animus fuisset, quem Cl. ceteroquin Viro Ludovico Cultellinio Cortonensi paucis ab hinc annis magna cum admiratione fuisse vidimus, cum doctissimo Viro Philippo Venutio Municipi suo Carminibus,

B 6

sive

(1) Storia Letteraria d' Italia Vol. VI. Lib. II. Cap. IV. num. 11. pag. 537.

frue Næniis quibusdam Etrusco idiomate audacter, ut ipse ait, exaratis, atque Latine redditis, quas typis etiam edidit, tamquam rediuvivo patrio lessu parentare non dubitavit. Quapropter primo loco afferemus Etruscam Epigraphem, quae insculpta est in marmorea Iunonali Sacra Mensa Herculanensium, quamque edidit, legit, & interpretatus est Cl. Passerius noster (1), qui eam in Curia Herculanensis Civitatis positam fuisse existimat, ut proinde Curialem appellare non dubitet, in qua rerum gerendarum curam praevia libatione Patres auspiciarentur. Ex characterum forma, & litterarum consonantium geminatione coniicit Passerius, Inscriptionem hanc, quae duplex est, una scilicet in fronte, alia in altero laterum, ex antiquissimis non esse, sed iis concinnatam temporibus, quibus Latinus sermo cum Romanorum Imperio late per Gentes pervadens cetera idiomata exturbabat. Ob paginae angustiam nos in duas alteram lineam dispescemus. Occurret secundo loco Etrusca alia Epigrapha, quam ex Hypogaeo Perusino edidit Passerius ipse (2), quaeque a nobis

(1) *Iunonalis Sacra Mensa Herculanensium Dissertatione illustrata a Cl. Viro Job. B. Passerio, Vol. I. Symbolar. Litterar. Florentiae 1748. pag. 193. Tab. aenea ad pag. 207.*

(2) *Mus. Etrusc. Tom. II. de Etruscor. Sepulcr. &c. §. ix. pag. 107. Tab. v. Class. II.*

bis ob paginae brevitatē e tribus lineis in septem redigetur, ut tres priores primam lineam, alterae tres sequentes secundam, tertiam septima conficiant. Ibidem in casu obliquo Duumvirorum quorundam mentio habetur, ut terminationes in al, & i, de quibus supra diximus, ostendunt. Voces duae precum, & cerurum-
mein [cere enim idem, ac sanctum] facile Passerio suadent, heic Sacrum aliquod, vel Dedicationem indicari, aut quid aliud ad sacros ritus pertinens, cum praesertim haud a consuetudine Manium invocatione initium ducatur. Forte dices, cur haec Inscriptio Latine reddita non est? Iam eo venimus, ubi mures ferrum rodunt. Verum quis ego sum, qui obloquar, silente Passerio? De huiusmodi rebus vel hiscere dumtaxat Marte proprio, me certe puderet sum-
mopere. Tandem tertio loco asseremus Etruscam Inscriptionem anecdotam, quae quatuor lineis distincta insculpta cernitur in sinistro brachio Pueri aenei, intonsi, sedentis, bullam ad collum gestantis, & protendentis dexteram manum, qui in Agro Tarquinien-
si prope Cornetum, vetus Etruscorum Oppidum anno praeterito detectus est, quemque Praesul Consultissimus Franciscus Carrarius Bergomas, alter in Curia Innocentiana Iudex comparavit, ac nunc aere incidi curat, ut dein dono cedat CLEMENTI XIII. P. O. M., quem ut studiosissimum Veterum Monumentorum Conservatorem, & egregium Litterarum Patronum, omnes colunt, atque suspiciunt. Cum nos Epi-
gra-

graphem hanc excerpissimus, statim in votis fuit, ut in Passerii manus perveniret, a quibus nisi illustrata discessisset. Commode a. d. iv. Nonas Octobris elapsi anni, dum Autumnale otium Tuderenti in Veteri Etruria apud doctissimum illius Urbis Episcopum Franciscum M. Pasinium Ariminensem transigeremus, litteras ad nos dedit Passerius, quibus & signo aeneo sane elegantissimo, & Etruscae Inscriptioni simul aliquid lucis affunderet. Putat ipse quapropter, huiusmodi Puerorum simulacra votiva Diis fuisse ob eorum reparatam salutem, quam aut Iovi puero, aut etiam Tageti vel a cunis admirando acceptam referebant. Epigraphes vero censet dedicationes praesferre, ut proinde & nomen donantis, & donarii causam exprimerent. Cum finistrum brachium aliqua sui parte truncatum sit, manca proinde ipsi quoque Inscriptio facta est, nec eius sensus plane omnino a Passerio attingi potuit. Ceterum Veluma in primis deprehendit, quod ex gentilitio nomine Velia derivatum dicit. Dein Celvans in Selvans ob facilem commutationem 2 in 1 convertit, qua voce salutem indicari contendit. Tum voce Cuer, quam a Graeco vocabulo Κόρη ducit, Puerum significari affirmat. Quemadmodum postremo vocabulo Clan Filium innui docet, qui tamen ad Matrem, ut Etruscorum mos erat, referatur, quod iam ipse in Dissertatione De Tegulis Bucellianis (1) pro-

(1) T. III. Mus. Etr. p. 138. n. x., & XI. Tab. XXVII.

prodiderat, ubi duas ex Spedomiae Gentis sepulcro tegulas, Etrusca nimirum, & Latina Inscriptione signatas protulit, in quarum una, quae Etrusca est, sic legitur:

LAR. SPEDO THOCERNA CLAN,

in altera vero, quae Latina est, haec habentur:

VEL. SPEDO THOCERONIA NATVS;

ubi sane Clan *πλ* Natus respondere citra omne dubium patet, ut & in Paralipomenis ad Etruriam Regalem Dempsterii (1) idem Cl. Auctor iam adnotaverat. Sed de Etruscis Monumentis satis.

VIII. Verum nunc monitum Lectorem nostrum volumus, ne quid a nobis ipsis assertum putet, dum haec obscura Etruscae Litteraturae *μύσθηται* tractavimus; quandoquidem nobis nec pro tor, tantisque Viris, quorum memoranda nomina pleno ore usurpavimus, vadimonium obire est animus. Quis enim eorum sententiis vel certitudinis, vel firmitatis calculus per nos, qui exigui ingenii, & ingloriae famae sumus, maior umquam accederet? Praeterquamquod veniet forte tempus, quo cordatiores posterius nostrae aetatis miracula, veluti aegri som-

(1) De Nominib., Praenominib., Cognominib., & Metronymicis Etruscorum pag. 234.

somnia ridebunt. Sic nos etiam Patrum nostrorum placita minus probata traduximus, hasque nobis vices rependent Nepotes. Ceterum nemo negaverit, aliqua, eaque haud quidem exigua laude dignos esse huiusmodi praeclaros tantorum Virorum conatus, quibus & nonnulla incognita pridem omnino comperta nunc sunt, quemadmodum eorum ope ad maiora deinceps detegenda vel impedimenta minuentur, vel etiam accrescent praesidia. Scilicet paulatim ad culmen ascenditur, & priorum tentamina, ac lapsus sunt fulcra, & documenta posteriorum. Quare absit, ut nos doctriinae, ac eruditioni eorum, quorum supra meminimus, quidquam detractum voluerimus. Quid enim citra eorum diligentiam obloqui nobis nunc contigisset? Caruisset quin etiam Typographia nostra huiusmodi Cimeliis, nec eadem a nobis ad tui, erudite Lector, oblectamentum, & utilitatem proponi nunc potuissent. Habe quapropter eisdem tu gratias, eorumque adiumentis ad virtutis acquisitionem, & ad eruditionis progressum felix utere, & vale.

14. Z . *addita, duplex, seu composita,*
Graecis est Z. XS

15. C C 8 X 8 8 q . *addita, compo-*
sita, Graecis est q. PH.F

16. V . *addita, duplex, seu composita,*
Graecis est X. CH

B . *Aspirata, auxiliaria, superaddita.* H

MONUMENTA VETERUM ETRUSCORUM.

I

Ex Iunonali Sacra Mensa Herculaneusium.

HERENTIS SUM

L. Slabius . L. Auchil . Merriss . Tullik

Herentate . . . Prukinai . Pruffer

Hoc est :

Herentatis . Sum

L. Slabius . L. Auchil . Merriss . Tullik

Herentate . . . Prukinai . Pruffer

Iunonalis . Sum

L. Slabius : L. Aukilius : Mediaslutici

Iunonali . Praepositi . Custodes . Proferunt

Ex Hypogaeo Perusino :

: MVO : VIONIB : IOYI : IBCB

SIANMETUE : TAURE : LAUTNEMCLE

IMAVOVYPI : LARTHIAL : PRECUTHURAMI

: LARTHIALISFULE : CESTNAL : CRENARAMILETH

FANU : LAUTN : PRECUM : IPS : MURXUA

: CERURUMEIN :

HECXRI : TUNUR : CLUTIVA : XELI r

Hoc est :

*Ceben . Suthi . Hinthiu . thuem :**Sianmetue . Taure . Lautnemcle .**Carefri . Aulem . Larthial . Precuthurami :**Larthialisfule . Cestnal . Crenaramileth .**Fanu . Lautn . precum . ips . murxua .**Cerurumein .**Hecxri . Tunur . Clutiva . Xeli r*

Ex Signo aeneo Pueri reperto in Agro
Tarquinienſi anno ciccicclxx.

:RMVVR : 2RV . . .

:VRVRVR : 2I

HOEFO : CED : SC

NRND :

Hoc eſt:

. . . . *vas . Veluma .*

. . . . *is . Celvansl*

. . . . *es . Cuer . thuethli*

. *Clan .*

IMPRIMATUR,

Si videbitur Reverendissimo Patri Sacri Palatii Apostolici Magistro .

D. Jordani Patr. Antioch. Vicefg.

IMPRIMATUR,

Fr. Thomas Augustinus Ricchinius, Ordinis Praedicatorum, Sacri Palatii Apostolici Magister . . .